

Nr 682

Av herr **Johansson** i Ljungby m. fl., om statsbidrag till *Emigrantinstitutet*.

(Lika lydande med motion nr 600 i Första kammaren)

Det i september 1965 grundade Emigrantinstitutet har såsom huvuduppgift att verka för intensifierad och fördjupad kontakt mellan ättlingar i främmande land till invandrare från Sverige och deras gamla hemland, att befordra och utveckla kunskapen om den svenska emigrationen, i första hand den till Nordamerika, och att i detta syfte upprätta arkiv och bibliotek med material som belyser emigrationens historia och att gynna vetenskaplig forskning i detta ämne.

I Emigrantinstitutets styrelse ingår utöver stiftaren, landshövdingen i Kronobergs län, riksarkivarien och riksbibliotekarien samt representanter för universiteten i Lund och Uppsala, riksantikvarien, Svenska institutet, landstinget i Kronobergs län och Växjö stad.

Ett betydelsefullt försök att underbygga Emigrantinstitutets verksamhet med erfarenheter från både professionell och lokal emigrationsforskning gjordes i augusti 1967 då Emigrantinstitutet med stöd av Nordiska kulturfonden arrangerade ett nordiskt symposium för emigrationsforskare. De cirka sjuttio deltagarna uttalade i en resolution bl. a. att »Emigrantinstitutet bör såsom serviceinstitution bidra till att underlätta och registrera den forskning i Sverige, övriga Norden och Nordamerika, som avser emigration».

Emigrantinstitutets främsta uppgift måste vara att rädda det starkt hotade materialet till emigrationens historia genom verksamhet inom både utvandar- och invandrarområdena. I Nordamerika avser detta arbete i första hand församlings- och föreningsarkiv. Tack vare ett anslag på 196 000 kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse har det varit möjligt att inleda en inventering och mikrofilmning av i Minnesota och i Illinois förvarade svenskamerikanska församlingars kyrkoarkivalier. Mikrofilmningen har därvid anpassats efter den aktuella forskningens behov. Arkivupbyggnaden inom Sverige inriktas huvudsakligen på brev, dagböcker, fotografier, uppteckningar och annat material av enskilt slag, vilket mestadels ligger utanför arkivmyndigheternas naturliga bevakningsområde och därför är särskilt hotat av förstörelse. De mycket begränsade personella resurserna har dock omöjliggjort en insats i den omfattning som varit önskvärd.

Emigrantinstitutets personal utgöres nämligen för närvarande endast av genom landstinget avlönade föreståndaren fil. lic. Ulf Beijbom, en deltidsanställd bokhåll-

lare samt tio genom arbetsmarknadsstyrelsen avlönade s. k. arkivarbetare, av vilka de senare endast kan användas för rutinarbeten.

Ett omfattande inventeringsarbete har emellertid inletts i Kronobergs län, och på riksplenet har en mera systematisk bevakning av emigrationshistoriskt material påbörjats. Ett nationalregister avseende hembygdsföreningars, museers och enskilda personers innehav av källmaterial kring emigrationen är under upprättande varvid syftet är att Emigrantinstitutet på sikt skall kunna ge fullständig översikt över allt forskningsmaterial inom institutets verksamhetsområde.

Emigrantinstitutet söker även biträda utanför universiteten pågående emigrationsforskning som utförs av studiecirklar eller enskilda.

Under 1968 stärktes Emigrantinstitutets resurser beträffande servicen till forskare på skilda plan genom inköp av redan mikrofilmstatistiskt källmaterial rörande emigrationen såsom passjournaler och summariska folkmängdsredogörelser med emigrantförteckningar. Här kommer nu även de i institutets egen regi gjorda mikrofilmerna över de svenskamerikanska kyrkoböckerna med i bilden. Det bör observeras att de främsta låntagarna av detta material är de historiska institutionerna i Uppsala och Umeå till vilka under enbart månaderna mars och april 1969 utlånades 180 mikrofilmrullar.

Sedan september 1967 har historieundervisningen vid Lunds universitets Växjö-avdelning varit förlagd till Emigrantinstitutets institutionsbyggnad, Utvandrarernas hus. Denna för institutet lyckosamma anknäring till historieundervisningen vid Lunds universitet har i hög grad bidragit till att målinriktat arbetet med arkiv och bibliotek. I Utvandrarernas hus befintligt källmaterial har således under de två första läsåren kunnat utnyttjas för ett 25-tal tvåbetygsuppsatser kring emigrationen. Institutets föreståndare har utarbetat ämnena och även fungerat som handledare. Denna verksamhet har utvidgats i och med att trebetygsundervisning från och med höstterminen 1969 meddelas vid universitetsfilialen.

Sedan den 1 januari 1966 utgår från Kronobergs läns landsting ett årligt bidrag på för närvarande 60 000 kronor, vilket i huvudsak användes för bestridande av lönekostnader bl. a. till institutets föreståndare. Växjö stad har för innevarande år anslagit 72 000 kronor till räntor och amortering av lån för uppförandet av Utvandrarernas hus. En insamlingsaktion under hösten 1965 inbringade över 300 000 kronor. Den del av dessa medel som ej investerats i Utvandrarernas hus användes till uppbyggandet av institutets samlingar.

Såväl den expansion som karakteriserar Emigrantinstitutets rutinarbete som de omfattande och kvalificerade uppgifter emigrationsforskningen lagt på institutet gör att personalresurserna för närvarande är otillräckliga. Inventerings- och mikrofilmningsarbetet i USA, servicen gentemot de historiestuderande vid universitetsfilialen i Växjö, den kontinuerliga registreringen och inventeringen inom Sverige är några av de omfattande uppgifter som kräver en upprustning av Emigrantinstitutets resurser.

Det förhållandet att verksamheten i allt större utsträckning kommit att ägnas

emigrationsforskningen inom Sverige synes motivera att Emigrantinstitutets löpan-
de utgifter inte bara finansieras från Kronobergs läns landsting och Växjö stad.
Ett anslag över åttonde huvudtiteln synes starkt motiverat av att Emigrantinstitu-
tets arbete i största möjliga utsträckning anpassats efter historieinstitutionernas och
de statliga arkivens rekommendationer, varigenom institutet kommit att fylla ett
allmännyttigt ändamål som förut ej kunnat tillgodoses. Ett specialarkiv och en
serviceinstitution av Emigrantinstitutets karaktär har emellertid inte bara intresse
för nu aktuella forskningsuppgifter. Insamlandet och vården av ett av förstörelse
hotat källmaterial kring en betydelsefull epok i svensk historia bör kunna anses
som en insats av allmänskulturell betydelse. Med den inriktning verksamheten så-
lunda kommit att få blir det alltmer angeläget att anställa vetenskapligt skolad per-
sonal för de omfattande arbetsuppgifter Emigrantinstitutet har på rikspanet. Kost-
naderna härför har beräknats till cirka 70 000 kronor per år.

Universitetskanslersämbetet har 1968 och 1969 tillstyrkt bidrag av statsmedel
under motiveringen att Emigrantinstitutet har blivit en serviceorganisation på riks-
planet till emigrationsforskningen.

Med åberopande av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen under utbildningsdepartementets huvudtitel upp-
tar ett förslagsanslag av 70 000 kronor till Emigrantinstitutet.

Stockholm den 28 januari 1970

Rune Johansson (s)

i Ljungby

Sven G. Andersson (fp)
i Örebro

Bertil Johansson (cp)
i Växjö

Erik Hovhammar (m)